

ТИПОВА ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників
«Психологічний супровід освітнього процесу»

Розробник(и): ФОП Коценко Надія Олександрівна ЄДРПОУ 1996309969

Рецензент(и): Фізична особа підприємець Н.О. Коценко

Термін дії програми: з 2025 до 2030 року

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність типової програми – Актуальність програми зумовлена потребою забезпечення психологічного благополуччя учасників освітнього процесу, розвитку емоційної стійкості, профілактики стресу та професійного вигорання.

Цільова група: Педагогічні працівники, практичні психологи, соціальні педагоги закладів освіти.

Обсяг (тривалість): Загальний обсяг підвищення кваліфікації за цією програмою в межах одного освітнього циклу становить від 2 до 30 годин (0,06–1 кредит ЄКТС) та визначається індивідуально залежно від кількості обраних слухачем освітніх компонентів (тем). Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. У кожному випадку у сертифікаті зазначається фактично пройдений обсяг годин та тематика навчання.

Особливості реалізації програми – Програма має модульну структуру та реалізується у вигляді окремих освітніх циклів. У межах одного освітнього циклу слухач обирає одну або кілька тем відповідно до власних освітніх потреб. Кожна тема є логічно завершеним освітнім компонентом та може реалізовуватися автономно. Підсумковий обсяг підвищення кваліфікації в межах одного циклу формується шляхом накопичення обраних тем і становить від 2 до 30 годин. Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. За результатами кожного освітнього циклу видається окремий документ про підвищення кваліфікації із зазначенням фактично пройдених годин та тематики навчання.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна

Мета підвищення кваліфікації – Підвищення психологічної компетентності педагогічних працівників.

Завдання підвищення кваліфікації:

- Ознайомлення з основами освітньої психології
- Формування навичок психологічної підтримки
- Профілактика емоційного вигорання

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- психологічна
- комунікативна
- професійна педагогічна

Очікувані результати підвищення кваліфікації: Слухачі зможуть

застосовувати психологічні методи підтримки учасників освітнього процесу та сприяти створенню безпечного освітнього середовища.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації – Оцінювання здійснюється на основі виконання рекомендованих практичних та самостійних завдань, участі в проєктній діяльності, тестування або підсумкової роботи відповідно до програми.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації – Сертифікат або свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого зразка із зазначенням теми, обсягу годин та кредитів ЄКТС відповідно до вимог законодавства

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Навчально-тематичний план відображає перелік можливих курсів (тем), що реалізуються в межах програми. Проходження всіх тем, наведених у плані, не є обов'язковим. Кожна тема є окремим освітнім компонентом і може реалізовуватися автономно.

№	Назва теми	Лекції, год	Самостійна робота, год (мін.-макс.)	Усього, год (мін.-макс.)
1	Криза підліткового віку: причини, наслідки, форми роботи	1	1-29	2-30
2	Розвиток емоційного інтелекту засобами музикотерапії	1	1-29	2-30
3	Налагодження партнерських стосунків між школою та сім'ями.	1	1-29	2-30
4	Ресурсний стан вчителя. Профілактика вигорання.	1	1-29	2-30
5	Поглиблення інтересу до навчання. Навички 4К та метод СОУП	1	1-29	2-30
6	Компетентнісний підхід у навчальному процесі з поколінням "Зумерів". Удосконалення педагогічних навичок.	1	1-29	2-30
7	Безпека вчителя у Viber та Telegram. Соціальна інженерія.	1	1-29	2-30
8	Корпоративна культура у школі - запорука успіху роботи команди	1	1-29	2-30
9	Алгоритми дій в разі булінгу.	1	1-29	2-30
10	Інклюзивний простір у школі. Педагогічний супровід.	1	1-29	2-30
11	Розвиток критичного мислення та емоційного інтелекту у школярів.	1	1-29	2-30
12	Арт-терапія в освітньому просторі. Від тривоги до посмішки учня	1	1-29	2-30
13	Впровадження STEM підходів на уроках Початкової школи.	1	1-29	2-30
14	Формування безпечного освітнього середовища в контексті НУШ	1	1-29	2-30
15	Психологічна підтримка. Заспокоєння учнів після навантаження та емоцій основної частини уроку. Як робити плавний перехід від одного уроку до іншого.	1	1-29	2-30
16	Використання цифрових технологій для підвищення ефективності психологічної підтримки в умовах війни.	1	1-29	2-30
17	Психоемоційний стан вчителя та його вплив на поведінку та задоволеність учнів	1	1-29	2-30

№	Назва теми	Лекції, год	Самостійна робота, год (мін.-макс.)	Усього, год (мін.-макс.)
18	М'які навички та їх вплив на ментальне здоров'я	1	1-29	2-30
19	Формування соціально здорового суспільства через розвиток емоційного інтелекту у школі	1	1-29	2-30
20	Розвиток м'яких навичок для створення психологічно здорового шкільного середовища	1	1-29	2-30
21	Психотехнології відновлення дітей після травми в період війни	1	1-29	2-30
22	Особистісне зростання педагогів Модель проактивного вчителя	1	1-29	2-30
23	Емоційна гігієна педагога: практики самопідтримки та внутрішньої рівноваги	1	1-29	2-30
24	Емоційна компетентність педагога	1	1-29	2-30
25	Сила емпатії: інструменти побудови довіри та командної взаємодії в класі.	1	1-29	2-30
26	Резильєнтність педагога: як залишатись ресурсним, коли все нестабільно	1	1-29	2-30
27	Тривога, ПТСР, відчуженість: як розпізнати та підтримати учня на уроках НУШ	1	1-29	2-30
28	Підліток у кризі: практичні інструменти першої психологічної допомоги для класного керівника.	1	1-29	2-30
29	Психологічна безпека у класі: конкретні кроки для вчителя фізичної культури та спорту	1	1-29	2-30
30	Фізична культура без страху і сорому: як вчителю спорту створити психологічно безпечне середовище для кожного учня	1	1-29	2-30
31	Коли учень мовчить або вибухає: психологічний погляд на тривогу і травму очима вчителя-предметника	1	1-29	2-30
32	Коли учень на межі: що робить класний керівник до приходу психолога — покроковий практичний алгоритм	1	1-29	2-30
33	Коли дитина плаче, а ти не знаєш що сказати: психологічні інструменти вчителя початкової школи для підтримки у горі	1	1-29	2-30
34	Батьки як партнери, а не опоненти: психологічні техніки класного керівника для переговорів у напружені моменти	1	1-29	2-30
35	Внутрішній ресурс педагога: психологічні стратегії стійкості в умовах хронічної невизначеності	1	1-29	2-30

3. ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

Тема 1. Криза підліткового віку: причини, наслідки, форми роботи

Ключові питання теми: Мало не щодня в новинах ми чуємо про те, що підлітки завершують життя самогубством, грають в екстремально-смертельні ігри, що провокують їх до тілесних пошкоджень та насилля, вживають пігулки та зовсім не дбають про свою безпеку. Що спонукає їх до такої поведінки? Хто має нести за відповідальність за такі випадки? Як

допомогти дитині уникнути небезпечних етапів дорослішання та сміливо звертатись по допомогу до рідних, близьких чи спеціалістів.

Тема 2. Розвиток емоційного інтелекту засобами музикотерапії

Ключові питання теми: Емоційний інтелект: визначення, структура, значення у розвитку особистості. Музикотерапія: зміст, типологія, психологічні механізми впливу. Методи музикотерапії у розвитку емоційного інтелекту. Практичні вправи, рефлексія.

Тема 3. Налагодження партнерських стосунків між школою та сім'ями.

Ключові питання теми: Реформа в середній школі - це майбутній освітній процес, який озирається на ринок праці. Проте, вчителі здатні передбачати такі зрушення, чи не так? Тому пропоную вашій увазі курс комплексних підходів до проф освіти в середній школі, яка може вивести студентів і їх сім'ї на значно інший рівень усвідомлення свого майбутнього

Тема 4. Ресурсний стан вчителя. Профілактика вигорання.

Ключові питання теми: В умовах карантину перед вчителями поставили нові виклики. А також в процесі взаємодії з дітьми та батьками педагоги можуть почуватися виснаженими. Від якості їхнього відпочинку та здоров'я залежатиме ще не один навчальний рік. А щоб профілактику вигорання, треба не лише якісно організувати свою роботу, але й правильно відпочивати. Тренувальні вправи і ресурсне спілкування налаштують педагогів на хорошу відпустку

Тема 5. Поглиблення інтересу до навчання. Навички 4К та метод СОУП

Ключові питання теми: дана методика дозволяє ефективно розвивати навички 4К: комунікацію, колаборацію, критичне мислення і креативність шляхом організації пошукової групової роботи

Тема 6. Компетентнісний підхід у навчальному процесі з поколінням "Зумерів". Удосконалення педагогічних навичок.

Ключові питання теми: 1. Сутність теорії поколінь та її важливість для шкільного середовища. 2. Характеристика поколінь які є в шкільному середовищі педагоги, батьки, учні; 3. Ключові потреби покоління Z хоумлендери у навчальному процесі.

Тема 7. Безпека вчителя у Viber та Telegram. Соціальна інженерія.

Ключові питання теми: На сьогодні ми знаємо дуже мало загроз - спам, вірус, булінг, фішинг.... Це такий собі 'стандартний набір' на який ми інколи вже й не звертаємо уваги. Але, ми не говоримо про сучасні загрози - соціальна інженерія, танцюючі свині, овершерер, скам..... Безліч незнайомих слів. З появою гаджетів змінились і правила нетикету, наприклад, чи можна класти мобільні телефони на стіл в кафе? Чи доцільно переписуватись в месенджері, коли ти на зустрічі?

Тема 8. Корпоративна культура у школі - запорука успіху роботи команди

Ключові питання теми: Створення організації на принципах автентичності, інтеграції і відкритості має величезне позитивне значення для всього, починаючи від задоволеності роботою, продуктивності, бажання працювати в компанії й далі, закінчуючи практичним результатом. Те, наскільки вільно людина проявляє себе на робочому місці, й створює ту магію унікальності, яку неможливо буде відтворити ні в якій іншій організації. Особливої важливості питання підтримки культури в організаціях набувають сьогодні – під час суттєвого впливу пандемії COVID - 19 на весь світ та Україну зокрема. Вмінню уважно

слухати один одного, проявляти емпатію, створювати атмосферу взаємопідтримки всім необхідно вчитись. Інакше не вийти з цієї кризи переможцями, а то й не вижити. В організаціях які характеризуються сприятливим морально-психологічним кліматом, працівники можуть вважати, що їх керівники дійсно довіряють людям і успіх базується на відношенні до працівників. На зміну старим цінностям — жорсткій дисципліні, ієрархії, централізації, результату будь-якою ціною — мають приходити інші цінності — самовизначення, орієнтація на потреби, самореалізація особистості, творчість, компетентність, децентралізація. Корпоративна культура здатна надати сенс діяльності людей, наповнити її змістом, стимулювати активність і новаторство.

Тема 9. Алгоритми дій в разі булінгу.

Ключові питання теми: Педагоги матимуть чіткі маркери, за якими можна відрізнити булінг, а також розумітимуть, як їм взаємодіяти з усіма учасниками ситуації булінгу.

Тема 10. Інклюзивний простір у школі. Педагогічний супровід.

Ключові питання теми: Етапи формування інклюзивного простору; Психологічний супровід; Педагогічний супровід; Соціальний супровід

Тема 11. Розвиток критичного мислення та емоційного інтелекту у школярів.

Ключові питання теми: Незалежно від спеціалізації вчителя, кожен з педагогів має не лише передавати знання, а й розвивати своїх учнів, як особистостей. Завдяки найрізноманітнішим інструментам та методам, такий розвиток проходить цікаво, просто і з задоволенням

Тема 12. Арт-терапія в освітньому просторі. Від тривоги до посмішки учня

Ключові питання теми: Ознайомлення з поняттями страху, ПТСР, тривоги, концепція триєдиного мозку. Надання рекомендацій подолання страхів. Арт-терапевтичні техніки, що допомагають подолати страх.

Тема 13. Впровадження STEM підходів на уроках Початкової школи.

Ключові питання теми: STEM-напрямки в освіті мають важливе значення для розвитку сучасного навчального закладу та суспільства вцілому. STEM є важливим інструментом у наскрізному навчанні, яке активно впроваджується у НУШ. Слухачі вебінару отримають конкретні практичні апробовані ідеї та матеріали до STEM - уроків для початкової школи.

Тема 14. Формування безпечного освітнього середовища в контексті НУШ

Ключові питання теми: Сучасна школа відчуває потребу в отриманні практичних знань, умінь та ефективних технологій, що дають змогу безпечного освітнього середовища заснованого на довірі й співпраці. Тому актуальність проблеми зумовлена тим, що передбачає оволодіння технологією ненасильницького спілкування як інструменту ефективної комунікації та взаємодії, а також ознайомлення з цінностями та принципами побудови педагогіки партнерства в контексті НУШ.

Тема 15. Психологічна підтримка. Заспокоєння учнів після навантаження та емоцій основної частини уроку. Як робити плавний перехід від одного уроку до іншого.

Ключові питання теми: 1. Вплив ігор, комунікацію на увагу на розвиток фізичних якостей. 2.Методика підготовки до проведення даних вправ. 3. Організація і проведення ігор на увагу, комунікацію, дихання та розслаблення. 4. Висновки

Тема 16. Використання цифрових технологій для підвищення ефективності психологічної підтримки в умовах війни.

Ключові питання теми: У межах Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки під керівництвом першої леді України цей вебінар-тренінг надасть змогу вчителям закладів освіти опановувати нові навички, ділитися досвідом, використовувати у своїй роботі інструменти та матеріали, передбачені міжнародними стандартами.

Тема 17. Психоемоційний стан вчителя та його вплив на поведінку та задоволеність учнів

Ключові питання теми: Лекційний матеріал, що стосується підвищення якості життя та задоволення для усіх учасників освітнього процесу

Тема 18. М'які навички та їх вплив на ментальне здоров'я

Ключові питання теми: У часи невизначеності українців, постійних стресів, емоційного навантаження, дистанційного навчання дуже важливо розуміти, як саме вчителі можуть впроваджувати розвиток тих якостей та навичок, які допоможуть підтримати ментальне здоров'я учнів. Розвиваючи м'які навички сучасні вчителі та учні створюють психологічно та соціально- здорове суспільство, вміють ефективно спілкуватися, долати конфлікти та допомагати собі й іншим стати щасливими та успішними. Тільки регулярна праця над собою, самопізнання та самовдосконалення вчителя допомагає бути йому найефективнішим лідером для своїх учнів.

Тема 19. Формування соціально здорового суспільства через розвиток емоційного інтелекту у школі

Ключові питання теми: У часи невизначеності українців, постійних стресів, емоційного навантаження, дистанційного навчання дуже важливо розуміти, як саме вчителі можуть впроваджувати розвиток тих якостей та навичок, які допоможуть підтримати ментальне здоров'я учнів. Розвиваючи м'які навички сучасні вчителі та учні створюють психологічно та соціально- здорове суспільство, вміють ефективно спілкуватися, долати конфлікти та допомагати собі й іншим стати щасливими та успішними. Тільки регулярна праця над собою, самопізнання та самовдосконалення вчителя допомагає бути йому найефективнішим лідером для своїх учнів.

Тема 20. Розвиток м'яких навичок для створення психологічно здорового шкільного середовища

Ключові питання теми: У часи невизначеності українців, постійних стресів, емоційного навантаження, дистанційного навчання дуже важливо розуміти, як саме вчителі можуть впроваджувати розвиток тих якостей та навичок, які допоможуть підтримати ментальне здоров'я учнів. Розвиваючи м'які навички сучасні вчителі та учні створюють психологічно та соціально- здорове суспільство, вміють ефективно спілкуватися, долати конфлікти та допомагати собі й іншим стати щасливими та успішними. Тільки регулярна праця над собою, самопізнання та самовдосконалення вчителя допомагає бути йому найефективнішим лідером для своїх учнів.

Тема 21. Психотехнології відновлення дітей після травми в період війни

Ключові питання теми: Психотехнології відновлення, особливості розвитку дітей, травма, вплив війни на розвиток дітей шкільного віку

Тема 22. Особистісне зростання педагогів Модель проактивного вчителя

Ключові питання теми: Сучасна школа відчуває потребу в отриманні практичних знань та умінь, чітких алгоритмів роботи для особистісного зростання педагогів

Тема 23. Емоційна гігієна педагога: практики самопідтримки та внутрішньої рівноваги

Ключові питання теми: Сучасна школа відчуває потребу в отриманні практичних знань та умінь, чітких алгоритмів роботи для особистісного зростання педагогів

Тема 24. Емоційна компетентність педагога

Ключові питання теми: Сучасна українська школа відчуває потребу в отриманні практичних занять та умінь з емоційного розвитку

Тема 25. Сила емпатії: інструменти побудови довіри та командної взаємодії в класі.

Ключові питання теми: Сучасна українська школа відчуває потребу в отриманні практичних занять та умінь з емоційного розвитку

Тема 26. Резильєнтність педагога: як залишатись ресурсним, коли все нестабільно

Ключові питання теми: Сучасна українська школа відчуває потребу в отриманні практичних навичок і вмінь психологічної резильєнтності

Тема 27. Тривога, ПТСР, відчуженість: як розпізнати та підтримати учня на уроках НУШ

Ключові питання теми: Програма спрямована на вивчення психоемоційного стану учнів в умовах війни та аналіз впливу хронічного стресу на їхню навчальну діяльність і поведінку. Учасники ознайомляться з ключовими поведінковими й емоційними маркерами тривоги, ПТСР та відчуженості на уроках, а також визначать межі компетентності педагога в кризових ситуаціях. Особлива увага приділена практичним інструментам створення безпечного освітнього середовища: впровадженню педагогіки довіри, екологічним методам оцінювання, технікам заземлення, ресурсним запитанням та використанню позаурочних активностей природи, мистецтва, екскурсій як ресурсів для психосоціального відновлення підлітків.

Тема 28. Підліток у кризі: практичні інструменти першої психологічної допомоги для класного керівника.

Ключові питання теми: Що таке підліткова криза: норма чи ризик. Типові прояви кризи: поведінкові, емоційні, соціальні маркери. «Червоні прапорці»: коли потрібне термінове реагування. Перша психологічна допомога: базові принципи спокій, безпека, присутність.

Тема 29. Психологічна безпека у класі: конкретні кроки для вчителя фізичної культури та спорту

Ключові питання теми: Специфіка уроків фізичної культури створює особливі психологічні виклики для дітей: публічна демонстрація фізичних навичок, тілесний контакт, конкуренція та ситуації в роздягальнях. Розкриємо алгоритми дій вчителя для мінімізації стресу та уникнення травматизації учнів. Розглядаються такі теми: екологічні способи формування команд без ситуації 'останнього обраного', трансформація жорстко змагальних ігор у кооперативні, правила безпечної комунікації на спортмайданчику, а також техніки підтримки дітей з низьким рівнем фізичної підготовки.

Тема 30. Фізична культура без страху і сорому: як вчителю спорту створити психологічно безпечне середовище для кожного учня

Ключові питання теми: Специфіка уроків фізичної культури створює особливі психологічні виклики для дітей: публічна демонстрація фізичних навичок, тілесний контакт, конкуренція та ситуації в роздягальнях. Розкриємо алгоритми дій вчителя для мінімізації стресу та уникнення травматизації учнів. Розглядаються такі теми: екологічні способи формування команд без ситуації 'останнього обраного', трансформація жорстко змагальних ігор у кооперативні, правила безпечної комунікації на спортмайданчику, а також техніки підтримки дітей з низьким рівнем фізичної підготовки.

Тема 31. Коли учень мовчить або вибухає: психологічний погляд на тривогу і травму очима вчителя-предметника

Ключові питання теми: Програма спрямована на вивчення психоемоційного стану учнів в умовах війни та аналіз впливу хронічного стресу на їхню навчальну діяльність і поведінку. Учасники ознайомляться з ключовими поведінковими й емоційними маркерами тривоги, ПТСР та відчуженості на уроках, а також визначать межі компетентності педагога в кризових ситуаціях. Особлива увага приділена практичним інструментам створення безпечного освітнього середовища: впровадженню педагогіки довіри, екологічним методам оцінювання, технікам заземлення, ресурсним запитанням та використанню позаурочних активностей природи, мистецтва, екскурсій як ресурсів для психосоціального відновлення підлітків.

Тема 32. Коли учень на межі: що робить класний керівник до приходу психолога — покроковий практичний алгоритм

Ключові питання теми: Що таке підліткова криза: норма чи ризик. Типові прояви кризи: поведінкові, емоційні, соціальні маркери. «Червоні прапорці»: коли потрібне термінове реагування. Перша психологічна допомога: базові принципи спокій, безпека, присутність.

Тема 33. Коли дитина плаче, а ти не знаєш що сказати: психологічні інструменти вчителя початкової школи для підтримки у горі

Ключові питання теми: Під час заходу буде розглянуто особливості дитячого сприйняття втрати, страху та горювання в молодшому шкільному віці. Учасники ознайомляться з віковими реакціями дітей на складні події, отримають практичні рекомендації щодо підтримки учнів у школі, алгоритми проведення делікатних розмов та приклади вправ, які допомагають дітям проживати складні емоції. Особливу увагу буде приділено ролі вчителя як дорослого, який може стати джерелом стабільності та підтримки для дитини.

Тема 34. Батьки як партнери, а не опоненти: психологічні техніки класного керівника для переговорів у напружені моменти

Ключові питання теми: Педагогіка партнерства як ключова ідея Нової української школи. Трикутник взаємодії: учень – батьки – вчитель. Виклики сучасності та їхній вплив на комунікацію між школою і родиною. Причини виникнення конфліктних ситуацій у взаємодії з батьками. Роль класного керівника у створенні атмосфери довіри та співпраці. Практичні інструменти ефективної комунікації: активне слухання; емпатія; ненасильницьке спілкування; цифрові засоби комунікації; залучення батьків до життя класу. Успішні практики партнерської взаємодії з батьками. Висновки та перспективи розвитку співпраці школи й родини.

Тема 35. Внутрішній ресурс педагога: психологічні стратегії стійкості в умовах хронічної невизначеності

Ключові питання теми: Сучасна українська школа відчуває потребу в отриманні практичних навичок і вмінь психологічної резильєнтності

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи:

1. Закон України Про вищу освіту
2. Закон України Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій
3. Закон України Про дошкільну освіту
4. Закон України Про загальну середню освіту
5. Закон України Про інноваційну діяльність
6. Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність
7. Закон України Про наукову і науково-технічну експертизу
8. Закон України Про освіту
9. Закон України Про позашкільну освіту
10. Закон України Про професійно-технічну освіту
11. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні
12. Національна доктрина розвитку освіти
13. Положення про державний вищий навчальний заклад
14. Положення про дистанційне навчання
15. Положення про інститути післядипломної педагогічної освіти
16. Положення про організацію навчального процесу
17. Постанова кабінету міністрів України від 28.03.2002 № 379 Про затвердження Державної програми "Вчитель"

Основна література:

1. Артеменко Т. Б. Фахова підготовка практичного психолога системи освіти : Навч.-метод. комплекс до змістового модуля освітньо-професійної програми підвищення кваліфікації практичних психологів навчальних закладів. Черкаси: КНЗ ЧОППОП ЧОР, 2017. 264 с.
2. Вовняко Т. С. Розвиток творчих здібностей. Заняття з елементами тренінгу з підлітками. Психолог. 2015. № 9-10. С. 27-28.
3. Глузман О. В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. Педагогіка і психологія : Вісник НАПН України. 2009. № 2 (63). С. 51-60.
4. Горбунова В.В. Психологія командоутворення ціннісно-рольовий підхід до формування та розвитку команд: монографія. Житомир, 2014. 379с.
5. Горленко, В. М., Луценко, Ю. А., Острова, В. Д., Сосновенко, Н. В., & Ткачук, І. І. (2017). Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби (В. Г. Панок, ред.). Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709623/>
6. Горленко, В. М., Острова, В. Д., Сосновенко, Н. В., & Ткачук, І. І. (2018). Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби : методичні рекомендації (В. Г. Панок, ред.). Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/713246/>
7. Двіжона О. В. Психологічна служба в закладах освіти: навчальний посібник. Чернівці: Книги XXI, 2014. 400 с.
8. Діброва А. Розвиток креативності на різних етапах навчання. Психолог. 2015. № 7-8. С. 4-11.
9. Дуткевич Т. В. Савицька С. В. Практична психологія: Вступ у спеціальність. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 280 с.
10. Дуткевич Т. Дошкільна психологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 392с.
11. Еколого-психологічні тренінги. URL: <https://www.slideshare.net/ydvorak/ss-56668391>
12. Еколого-психологічні тренінги. URL:

<https://www.slideshare.net/ydvorak/ss-56668391>.

13. Єгорова Є. В. Структура професійної ідентичності особистості: експериментальне дослідження. Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2006. Вип. 30. С. 350-360.
14. Єгорова Є. В. Структура професійної ідентичності особистості: експериментальне дослідження. Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2006. Вип. 30. С. 350–360. URL: <https://rucont.ru/efd/518381>
15. Зайченко О. Творчі здібності молодших школярів. Розвивальні заняття. Психолог. 2014. № 20. С. 12-20.
16. Зеленська Л.Д. Модерація як форма реалізації супервізії в НУШ. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : «Стиль-Издат», 2021. Т. 2. С. 95-98.
17. Інноваційні моделі підвищення кваліфікації працівників психологічної служби і консультантів ПМПК / авт.кол. за ред. Панка В. Г., Гаркавенко З. О. Київ, Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM), 12 см.
18. Калошин В. Ф. Філософське ставлення до стресу: психологічний практикум. Управління школою. 2017. № 46. С. 90-94.
19. Карікаш В. І, Босовська Н. А., Кравченко Ю. Є., Кириченко С. А. Основи психологічного консультування у позитивному підході. Черкаси, 2009. 52 с.
20. Лукіяничук А. М. Модель розвитку професійної ідентичності майбутніх педагогів. Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець–Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України Вип. 7. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. С. 370-381.
21. Лукіяничук А. М. Модель розвитку професійної ідентичності майбутніх педагогів. Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець–Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Вип. 7. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. С. 370-381.
22. Максименко С. Д. Рефлексія – шлях до продуктивного самовизначення. Психолог. 2005. № 1. С. 19-22.
23. Методично-прикладна діяльність методиста-практичного психолога щодо розвитку адаптивної поведінки школяра: матеріали з досвіду роботи Т. Б. Артеменко / за ред. Л. В. Жеребньової. Черкаси: ЧОППОП, 2010. 114 с. Іл.
24. Мірошник О. Г. Професійно-педагогічна рефлексія у вимірах основних сфер професійної активності вчителя. Психологія і особистість. 2015. №1 (7). С. 162-173.
25. Москаль Ю. Ідентифікація й ідентичність у суспільному форматі теоретичного аналізу. Психологія і суспільство. 2016. № 1. С. 96-112.
26. Москальова А. С. Роль саморегуляції в подоланні професійних криз керівниками загальноосвітніх навчальних закладів. Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інст-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / За ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки. Київ: А.С.К., 2012. Вип.34. Т. 1. С. 197-201.
27. Науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби системи освіти в умовах децентралізації (моделі, досвід) : колективна монографія / наук. ред. В. Г. Панок. Київ : Ніка-Центр, 2020. 152 с. URL: <https://cutt.ly/31ZBZQd>
28. Організація та науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби і ПМПК / за наук. ред. В. Г. Панка та І. І. Цушка. Київ, Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM), 12 см.
29. Палько Т. В. Психологічна програма розвитку рефлексії вчителів в умовах післядипломної педагогічної освіти. Актуальні проблеми психології. 2014. Т. 1. Вип. 41. С. 163-168.

30. Положення про психологічну службу у системі освіти України: наказ Міністерства освіти і науки України від 22 травня 2018 р. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18>
31. Практична психологія в системі освіти : Питання організації та методики / за ред. В. Г. Панка. Київ. : Либідь, 1995. 204 с.
32. Про затвердження професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти»: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 24.11.2020 р. № 2425-20. 30 с. URL: <https://cutt.ly/T1ZB37w>
33. Програма освітньої діяльності та спецкурс курсів підвищення фахової кваліфікації практичних психологів і соціальних педагогів з проблеми «Навички кризового консультування та розвиток психосоціальної стійкості до стресу у дітей» / за заг. ред. В. Г. Панка. Київ: НАПНУ, 2015. 28 с. URL: <https://cutt.ly/x1ZB0Yh>
34. Пучков І. Використання змішаного навчання при підготовці вчителів початкових класів. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2017. № 1 (13). С. 260-264.
35. Розвиток творчої обдарованості дітей шкільного віку. Шкільний психолог. 2001. № 11. С. 7.
36. Руденко І.М. Психологічні техніки емоційної саморегуляції для учасників освітнього процесу в умовах Нової української школи: посібник. Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2022. 57 с.
37. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посібник для студ. вищих пед. навч. закл. В. А. Семиченко. - К. : Вища школа, 2004. - 336 с.
38. Соціально-психологічний театр / авт.-упоряд.: Л. Жеребньова, Т. Артеменко. Київ: Шк.світ, 2011. 120 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).
39. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій : практичний посібник / Т. М. Титаренко, М. С. Дворник, В. О. Климчук та ін. ; за наук. ред. Т. М. Титаренко. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 220 с.
40. Ставкова С. До питання вивчення та використання супервізії як соціальної технології. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2016. № 3. С. 178-190.
41. Супрунець Т. А. Аксиоматичні ядра головних соціологічних підходів стосовно довіри та довірчих відносин. Міжнародний науковий форум : соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. 2013. Вип. 13.С. 43-55.
42. Терлецька Л.Г. Психологія здоров'я: психічна саморегуляція. Вид. СЛОВО, 2020. 136 с.
43. Формування життєвих навичок у випускників шкіл-інтернатів : методичний посібник для практичних психологів і соціальних педагогів / упор. С. Ф. Гордійчук, В. В. Дьомкіна, Н. В. Лунченко, Т. О. Міненко, О. Л. Москаленко, О. А. Собченко; за заг. ред. В. Г. Панка. Донецьк: вид-во «Вебер» (Донецька філія), 2009. 161 с. URL: <https://bit.ly/3GrgAEB>
44. Чекстєре О. Ю. Психологічні особливості ПТСР в дітей, постраждалих внаслідок збройного конфлікту на Сході України. Психолог, 2016. № 7-8 (583-584). С. 55-61.

Додаткова література:

1. Артеменко Т. Засади психологічного благополуччя у закладах освіти // Войцях Т. В., Артеменко Т. Б., Брайченко Т. В., Дудіна Н. М. Особливості діяльності психологічної служби у закладах освіти в умовах дистанційного навчання : методичні матеріали. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А., 2020. 112 с. С. 59-73. URL: <https://cutt.ly/ohA3OAU>
2. Богомолець О. В. та ін. Екстрена медична допомога (догоспітальні протоколи) : посібник / за ред. Богомолець О.В., Рошчина Г.Г. Київ :

Юстон, 2016. 211 с. : іл.

3. Думанська Г. Як чудово мислити. Заняття з елементами тренінгу для учнів 4-х класів. Психолог. 2015. № 3. С. 14-15.
4. Зеленська Л. Д. Модерація як форма реалізації супервізії в НУШ. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : «Стиль-Издат», 2021. Т. 2. С. 95-98.
5. Інформаційні матеріали на тему психологічної допомоги для дітей та дорослих в часі війни. URL: <https://k-s.org.ua/coping-war/>
6. Онопрієнко О.В. Інструментарій оцінювання результатів компетентнісно орієнтованого навчання молодших школярів : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 72 с.
7. Рашевська Н. Змішане навчання як психолого педагогічна проблема. Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». 2010. Вип. 191. Ч. IV. С. 89-96.
8. Самопізнання і самовдосконалення в схемах, формулах, таблицях: навчально-методичний посібник / за загальною редакцією Е. А. Пінковської, Т. В. Черкашиної. Укладач А. В. Аносова. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2018. 152 с.
9. Сеїтосманов А., Фасоля О. Нова школа у нових громадах : посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах. Київ, 2017. 128 с.
10. Смеречинська Л. Розвиток креативних здібностей педагогів : психолого-педагогічний тренінг. Психолог дошкілля. 2011. № 5.
11. Татенко В. О. Лідер XXI. Lider XXI. Соціально-психологічні студії. Київ : Видавничий дім «КОРПОРАЦІЯ», 2004. 182 с.